

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ OLAN BİREYLER

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜ NEDİR?

- Millî Eğitim Bakanlığı özel öğrenme güçlüğü kavramını kullanmaktadır ve özel öğrenme güçlüğü yasal kaynaklarda şu şekilde tanımlanmaktadır: 'Özel öğrenme güçlüğü dili yazılı ya da sözlü anlamak ve kullanabilmek için gerekli olan bilgi alma süreçlerinin birinde veya birkaçında ortaya çıkan ve dinleme, konuşma, okuma, yazma, heceleme, dikkat yoğunlaştırma ya da matematiksel işlemleri yapma güçlüğüdür.'

Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar
normal ya da
normalüstü zekâ seviyesine sahiptir.

- Özel öğrenme güçlüğü çocukların akademik becerilerini olumsuz yönde etkilemektedir. Fakat çocukların yaşadıkları bu olumsuzluklar zihinsel yetersizlik, görme yetersizliği, işitme yetersizliği, ortopedik yetersizlik ve duygu davranış bozukluğu gibi durumlardan kaynaklanmamalıdır. Ayrıca çocukların yaşadıkları bu olumsuzlukların öncelikli nedeni çevresel, kültürel veya ekonomik yoksunluklar olmamalıdır. Dolayısıyla bu tür durumlardan kaynaklı yaşanan güçlükler özel öğrenme güçlüğü olarak kabul edilmemektedir.

Özel öğrenme güçlüğü zihinsel yetersizlik, görme yetersizliğı, işitme yetersizliğı, ortopedik yetersizlik, duygu davranış bozukluğı ve çevresel, kültürel veya ekonomik yoksunluktan kaynaklı güçlükleri kapsamaz.

- Özel öğrenme güçlüğü genellikle üç akademik alanda kendisini göstermektedir: Okuma, yazma ve matematik. Dolayısıyla özel öğrenme güçlüğü türüne göre üç grupta sınıflandırılmaktadır.
- Disleksi
- Diskalkuli
- Disgrafi

- **Disleksi** ciddi okuma güçlüğü olarak açıklanmaktadır ve disleksi olan çocuklar okuma becerilerini edinmekte ve/veya geliştirmekte zorlanmaktadır. İkinci özel öğrenme güçlüğü grubu **disgrafidir**. Disgrafi ciddi yazma güçlüğü olarak ifade edilmektedir ve disgrafi olan çocuklar yazma becerilerini edinmekte ve/veya yazılı ifade becerilerini geliştirmekte zorlanmaktadır. Üçüncü özel öğrenme güçlüğü grubu **diskalkulidir**. Diskalkuli ciddi matematik güçlüğü olarak açıklanmaktadır ve diskalkuli olan çocuklar temel matematik becerilerini edinmekte ve/veya matematik işlemlerini gerçekleştirmekte zorlanmaktadır.

Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklarda sadece tek bir özel öğrenme güçlüğü türü görülebilirken birden fazla tür de aynı anda görülebilir.

ÖZEL ÖĞRENME GÜÇLÜĞÜNÜN MUHTEMEL NEDENLERİ

- Kalıtım
- Biyokimyasal Anormallikler
- Doğum Anında Oluşabilecek Olumsuz Durumlar
- Sağlığa Zararlı Madde Kullanımı
- Çevresel Etmenler
- Beslenme Yetersizliği
- Nörolojik Kaynaklı Problemler

Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların tüm gelişim alanlarını desteklemek için doğru ve etkili desteklerin araştırılması ve bu desteklere erişilmesi çok önemlidir.

Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların çoğunda en az bir akademik alanda güçlük yaşama, dil ve konuşma problemleri ve dikkat eksikliği ile hiperaktivite bozukluğu görülmektedir.

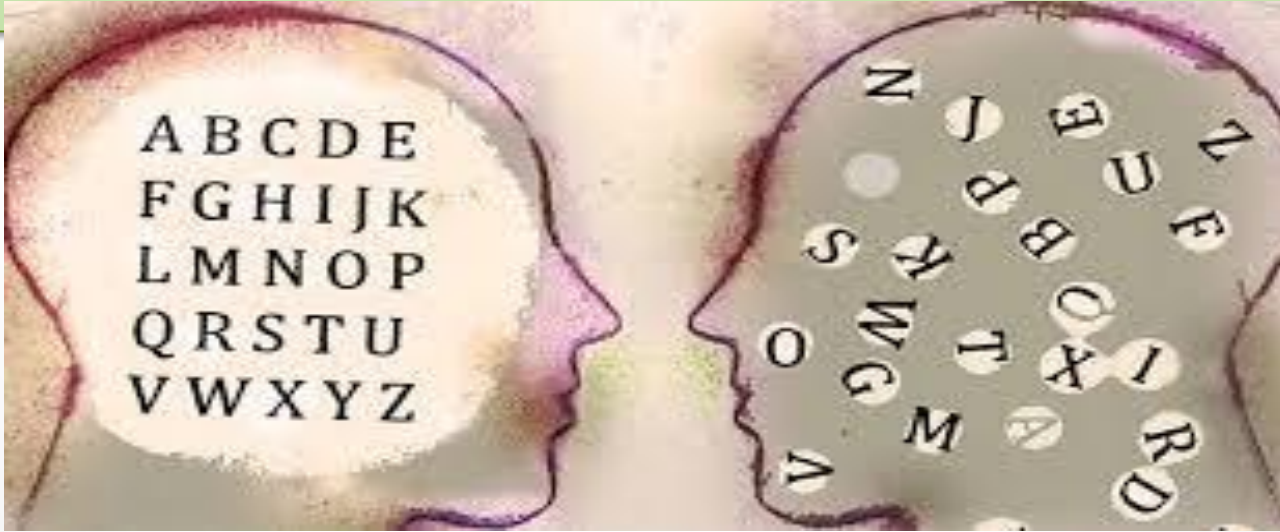
- Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların yaklaşık %60'ında dil ve konuşma bozuklukları gözlemlenmektedir. Bu çocuklar genellikle dilin mekanik ve sosyal kullanımı konusunda güçlükler yaşamaktadır. Mekanik anlamda cümle oluşumunda kelimelerin dizilme kurallarını, anlamlarını ve ses birimlerinden oluşmasını öğrenmede güçlükler yaşamaktadırlar. Ayrıca dil bozuklukları sözel ifade becerisini ve dinlediğini anlamayı olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Sözel dil konusunda yaşanan güçlükler doğru kelimeyi seçememe, karmaşık cümle yapılarını anlayamama, sorulara cevap verememe veya kelimeleri hatırlamada zorlanma gibi problemler şeklinde ortaya çıkabilmektedir. Bu problemler özel öğrenme güçlüğü olan çocukların hem akademik hem de sosyal iletişimini olumsuz şekilde etkilemektedir.

- Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklarda sık görülen özelliklerden biri de dikkat eksikliğidir ve bu çocuklar arasında dikkat eksikliğinin görülme sıklığı %50 ve üzerindedir. Dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan çocuklar ve özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar bazı benzer özellikler göstermektedirler. Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların dikkat konusunda yaşadıkları problemler genellikle kısa dikkat süresi ile ilişkilidir. Kısa dikkat süresi bireyin dikkatini bir işe birkaç saniye veya dakikadan fazla verememesi şeklinde açıklanmaktadır.

- Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların genel özelliklerinden bir diğeri **bellek** problemleridir. Bellek problemleri hem akademik hem de akademik olmayan durumlarda görülmektedir. Ev ödevlerini, doktor randevusunu, çarpım tablosunu, yönergeleri ve telefon numaralarını hatırlayamama gibi olumsuz durumları bu çocuklar sık sık yaşamaktadır.

- Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların genel özelliklerinden bir diğeri ise **bilişle** ilgili problemlerdir. Biliş düşünmenin ve problem çözmeyi içeren bir terimdir. Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar düzensiz düşünme becerileri sergilediklerinden dolayı hayatlarını planlamada ve organize etmede zorluklar yaşamaktadır.

- Dolayısıyla bu çocuklar doğru kararlar vermede ve değişikliklere uyum sağlamada güçlük yaşarlar. Ayrıca çok sık hata yaparlar ve yapılacak işin her adımının açık ve net bir şekilde gösterilmesine ihtiyaç duyarlar. Bunun yanı sıra karşılıklı konuşmalarda geç cevap verirler, sosyal beklentileri anlamada zorlanırlar, gözetim ve denetime daha çok ihtiyaçları vardır, öğrendikleri bilgiyi yeni bir durumla karşılaştıklarında kullanmada zorlanırlar ve bir işe başlamada problem yaşarlar.

- Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar **metabilişle** ilgili de problemler yaşamaktadır. Metabiliş bir işi öğrenmeyle ilgili var olan stratejileri ve işi tamamlamayla ilgili gerekli olan düzenleme mekanizmalarını anlama becerisidir. Düşünmeyi düşünme olarak da açıklanmaktadır. Metabiliş konusunda problem yaşayan özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar bir işin zorluk derecesine göre yaklaşımını ayarlamada, okulda ve okul dışında hayatını kolaylaştıracak uygun stratejileri seçme ve kullanma ile kendi performansını takip etmede ve ayarlamada zorlanabilmektedir. Ayrıca bu çocuklar dinlediğine odaklanma, bilinçli bir şekilde önemli bir bilgiyi hatırlama, yeni karşılaştığı bilgi ile geçmişte öğrendiği bilgi arasında bağlantı kurma, yeni bilgiyi anlama ve daha önce öğrendiklerini kullanarak yeni bir problemi çözme gibi konularda zorlanmaktadır.

- Sosyal-duygusal problemler özel öğrenme güçlüğü olan çocuklarda görülebilecek özelliklerden biridir. Bu çocukların küçük yaşlardan itibaren akranları tarafından dışlanması ve öz benlik algılarında yaşanan sorunlar sosyal-duygusal problemler yaşama risklerini artırmaktadır. Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar genellikle sosyal farkındalık konusunda zorlanmakta ve sosyal ipuçlarını yanlış okuma, başkalarının duygularını yanlış yorumlama, başkalarını rahatsız ettiğinin farkına varamama, davranışlarının başkalarının üzerindeki etkilerini anlamama ve başkalarının bakış açısından bakamama gibi sosyal ilişkileri olumsuz yönde etkileyen davranışlar sergileyebilmektedir.

- Ayrıca özel öğrenme güçlüğü olan çocuklardan bazılarında algısal problemler de gözlemlenmektedir. Algı çocukların görme veya işitme keskinliği ile ilgili değil çocuğun gördüğünü ve duyduğunu nasıl yorumladığıyla ilgilidir. Görsel algı problemi yaşayan özel öğrenme güçlüğü olan bir çocuk okuduğu metinde yazılı olan m-i-s harflerini kusursuz bir şekilde görmesine rağmen beyni o sözcüğü s-i-m olarak yorumlayıp seslendirebilmektedir. Bunun yanı sıra işitsel algı problemi yaşayan özel öğrenme güçlüğü olan bir çocuk kendisine yönelik yapılan konuşmalarda söylenen "Salı" sözcüğünü "çalı" ya da "hasta" sözcüğünü "pasta" olarak anlayabilmektedir.

Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların öğrenme hızlarındaki düşüklük ilkokulun ilk yıllarından itibaren başlayıp üniversite dâhil tüm eğitim kademelerinde gözlenebilmektedir.

Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların en sık güçlük yaşadıkları akademik alan okuma alanıdır.

TANILAMA SÜREÇLERİ

- **Tıbbi Tanı**

- Özel öğrenme güçlüğü tıbbi bir tanıdır ve Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları alanında uzman doktorlar tarafından yapılan değerlendirmeler sonucunda sağlık kurulları tarafından verilmektedir. Değerlendirmeler sonucunda kurulda yer alan uzmanlar başvuran bireyin özel gereksinimi olup olmadığını ve eğer varsa hangi düzeyde olduğunu belirler. ÇÖZGER'de özel gereksinimi olduğu belirtilen bireyler rehberlik araştırma merkezlerine (RAM) başvurarak eğitsel değerlendirme ve tanılama sürecini başlatabilmektedir.

- **Eğitsel Değerlendirme ve Tanılama**
- Özel öğrenme güçlüğü ile ilgili eğitsel değerlendirme ve tanılama il merkezlerinde ve bazı ilçelerde bulunan RAM'larda gerçekleşmektedir.

EĞİTİM ÖĞRETİM SÜREÇLERİ

- Ülkemizde tüm özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar kaynaştırma/bütünleştirme uygulamaları kapsamında genel eğitim okullarında eğitimlerine devam etmektedir.

- Beyin temelli öğrenme kapsamında beyin için uygun sınıf ortamı yaratmak amacıyla 10 strateji belirlenmiştir ve özel öğrenme güçlüğü olan çocukların okuma becerilerinin yanı sıra diğer akademik ve akademik olmayan becerilerinin ediniminde bu stratejiler kullanılabilirlerdir:
  - 1. Güvenli ve rahat bir ortam sağlayın.
  - 2. Rahat eşyalar/mobilyalar sağlayın.
  - 3. Su ve meyve bulundurun.
  - 4. Çocuklardan daha sık tepkiler bekleyin.

- 5. Öğretime bedensel hareketleri de bütünleştirin.
- 6. Görsel yeniliklere vurgu yapın.
- 7. Öğrenmede yenilikleri artırmak amacıyla şarkı, müzik ve kafiyeler kullanılmalıdır.
- 8. Bekleme sürenizi artırın.
- 9. Çocukların seçeneklerini artırın.
- 10. Çocukları diğer çocukların öğrenmelerine destek olmak amacıyla kullanınız.

OLASI

PROBLEMLER VE BAŞ ETME YOLLARI

- Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklarla ilgili yaşanan en önemli olası problemlerden biri **akademik başarısızlıktır**. Bu konuda hem siz ebeveynlerin hem de öğretmenlerin dikkatli olması gerekmektedir. Çocuk akademik anlamda problem yaşamaya başladığı anda çocuğa destek sağlanmalı, "Yaşı küçük, ileride öğrenir." gibi bir yaklaşım sergilenmemelidir.

- Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklar genellikle ilkokul döneminde tanılanmaktadır ve okul öncesi dönemde tanı verilmekten kaçınılmaktadır. Fakat bu çocuklar okul öncesi dönemde de belirli özellikler veya erken belirtiler sergileyebilmektedir. Dolayısıyla okul öncesi dönemde de bu çocukların gelişimsel farklılıkları erkenden fark edilmeli, erken müdahale ve destek ile çocuğun gelişimi desteklenmelidir.

- Özel öğrenme güçlüğü olan çocukların akademik becerilerinin desteklenmesi sürecinde yaşanabilecek olası problemlerden biri ise **öğrenilmiş çaresizliktir**. Öğrenilmiş çaresizlik sıklıkla yaşanan başarısızlıklardan dolayı herhangi bir şeyi başarabileceği inancını yitirmek şeklinde tanımlanmaktadır.

- Özel öğrenme güçlüğü olan çocuklarda **dil ve konuşma bozuklukları** da sıklıkla görülmektedir. Bu bozukluklar çocukların hem akademik hem sosyal becerilerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Bu konuda erkenden uzman desteği almak önemlidir. Dil ve konuşma terapistlerinden destek almak çok önemlidir. Ayrıca ebeveynler çocuklarının konuşmalarını teşvik etmeli, eleştirmemelidir ve konuşma ile ilgili doğru model olmaya dikkat etmelidirler.

KAYNAK

- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Özel Öğrenme Güçlüğü Olan Bireyler 'Aileler İçin Kitapçık'